

Jubileumi kiállítás a Postamúzeumban

Csendes jubileumot ünnepelt nemrégiben a Postamúzeum, amely 20 évvel ezelőtt a Krisztina körúton nyílt meg. A jubileumi kiállítást a Népköz-társaság útja elején levő új helyiségben rendezték meg, s ez *a levél, a hírközlés, a posta fejlődését* mutatja be. A hírközlésben az ősember csontkarcolásai az első kezdeményezések. Az első titkosírás pedig a spártai „Skytale” volt — a rúdra felcsavarható szalagon hadi üzeneteket továbbítottak. A tárlat emellett és sok egyéb között a belga, a svéd, a kínai, az indiai postás-egyenruhát is bemutatja. És nem mindenki tudja, hogy a postakocsisok kürtjeleit Haydn komponálta.

A gazdag kiállítást dr. *Vajda* Endre igazgató mutatja be. A tárlat *az egyetemes postatörténetre* is utal, elsősorban azonban *a magyar hírközlés múltjára* irányítja a figyelmet.

Akárcsak Európa-szerte, Magyarországon is a Thurn-Taxis család szervezte meg először a levéltovábbítást. A Buda—Bécs közötti tizállomásos postaút 1527-ben alakult ki. A török háborúk miatt a Taxis familia később lemondott a magyarországi szervezésről és a Rákóczi-szabadságharcig a magyar Paar család tagjai voltak a honi posta tulajdonosai. II. Rákóczi Ferenc nagy gondot fordított a postahálózat fejlesztésére. Három fő postavonalat alakított ki: a kiállítás egyik színes térképe jelzi ezeket: az északi fővonal Besztercebánya, Lőcse, Eperjes, Kassa; a középső: Nagyszombat, Léva, Eger, Szatmár. A déli fővonal pedig Győrből Budán és Debrecenen át Kolozsvárra vezetett.

— Az első magyar postát Rákóczi szervezte meg — mondja a múzeumigazgató. — Igen szigorú rendelkezéseket hozott. A postások büntetése a hanyagságért — ma úgy mondanánk: a gondatlan kezelésért — halálos ítélet volt.

A szatmári béke után a postamestereket elbocsátották, és 1723-ig ismét a Paar család vette kezébe az irányítást. III. Károly „államosította”, saját irányítása alá vonta a posta kezelését. A levéltovábbítás következő fontos dátuma: 1750. Ekkor indult meg Magyarországon a delizsánsz, az utast is szállító postakocsi.

Aztán 1848-ban a posta rövid időre megint magyarrá vált. A haladás hazai képviselői mindig nagyvonalúan tartották a postát. Kossuth lapját, a *Pesti Hírlapot*, postások útján terjesztették. De Kossuth volt az is, aki megbízta Than Mórt az *első magyar bélyeg* megtervezésével. Ekkor Angliában már 8 éve voltak forgalomban a Roland Hill-féle bélyegek. A szabadságharc elbukott — Than Mór tervei is feledésbe merültek, vázlatai a Bélyegmúzeumban láthatók.

Az osztrák kézbe visszavett posta 1850-ben kiadta Ausztria első bélyegét. A kiegyezés után a postai szolgáltatás ügynevezett közös egvetértéssel intézendő ügy lett. Majd 1871-májusában megjelent az *első magyar nyelvű könyvomas bélyeg* is. De már előzőleg is történt valami, ami alapvető változást hozott a levelezésben. A posta akkoriban ugyanis körülményes, drága mulatság volt. De 1869. október elsején dr. Hermann Emanuel bécsúihelvi katonai akadémiai tanár javaslatára a *világon először* „levelezési lapot” adott ki a magyar—osztrák postaigazgatás. Bár a korabeli sajtó élesen támadta a „találmányt” — mondván: hová lesz a levéltitok? —, már az első napon ezerszámra vásárolták a pestiek. Azután 1900-ban 28 háromkerekű és egy négykerekű gépiármű megkezdte a rendszeres levélgyűjtést. A századfordulóra működni kezdtek a telefonközpontok és fergeteges gyorsasággal teret hódítottak. A levelezés azonban a mai napig sem szorult háttérbe.

Bár a kiállítás látogatóinak alighanem az is az eszébe ötlik: egyik-másik levélkézbesítő bizony tanulmányozhatná itt a pontos, megbízható postázás szép hagyományait.